



مرکز مدیریت حوزه های علمیه خواهران
مدرسه علمیه حضرت سیدالشهدا (علیه السلام)
شهرستان یزد

تحقیق کلاسی سطح ۲

عنوان:

آسیب شناسی عزاداری امام حسین (علیه السلام)

استاد راهنما:

سرکار خانم یآوری

پژوهشگر:

اکرم سلیمیان

دیماه ۱۳۹۵

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ



مرکز مدیریت حوزه های علمیه خواهران
مدرسه علمیه حضرت سیدالشهدا (علیه السلام)
شهرستان یزد

تحقیق کلاسی سطح ۲

عنوان:

آسیب شناسی عزاداری امام حسین (علیه السلام)

استاد راهنما:

سرکار خانم یآوری

پژوهشگر:

اکرم سلیمیان

دیماه ۱۳۹۵

تقديم به:

« ساحت مقدس حضرت صاحب الزمان (عج) »

تقدیر و تشکر

با تشکر از سرکار خانم یآوری بخاطر راهنمایی های دلسوزانه و همچنین همسر عزیزم که مرا در این تحقیق همراهی نمود.

فصل چهارم: شیوه های صحیح عزاداری و راهکارها

لازم است شیوه های مورد تایید ائمه (علیه السلام) با ذکر ادله و شواهد شرعی آن که در سخنان و یا سیره عملی آن ها آمده جهت اقتدا و پیروی پیروانشان بیان نماییم.^{۲۷}

در بیانات ائمه (علیهم السلام) هفتاد واژه که بیانگر انواعی از عزاداری است آمده است که هر یک از این واژه ها حاکی از تایید نوعی از انواع عزاداری های معمول جهان است. اما شکل های دیگر عزاداری که در بیانات ائمه (علیهم السلام) نامی از آن ها آورده نشده و در سیره عملی آن ها نیز دیده نمی شود چنانچه با عمومات و اطلاقات ادله شرعی منافات نداشته باشد و با موازین عقلی نیز تنافی نداشته باشد اجرا و انجام آن اشکالی نخواهد داشت.

۱-۴-۳ سخنرانی و ذکر مصائب

یکی از بهترین نوع عزاداری ذکر فضائل و مناقب اهل بیت (علیهم السلام) و بیان معاوف مکتب آن بزرگواران و در ضمن آن توسل و ذکر مصائبشان می باشد.

۲-۴-۳ ذکر وقایع کربلا با استفاده از متن معتبر (مقتل خوانی)

مقتل خوانی مزایای زیادی دارد از جمله نقل عین الفاظ احادیث که بیانگر سیره ائمه است بهترین روش نقل حدیث است. همچنین این روش به شنونده شناخت و آگاهی بیشتری می بخشد و اطلاعات او را از زوایای پنهان کربلا افزون می سازد.

در مقتل خوانی اعتماد شنونده به گوینده بیشتر جلب می شود در نتیجه حال معنوی بهتری به او دست می دهد. و در آخر اینکه این روش از بسیاری از آسیب های عزاداری مانند تحریف، کذب و غیره جلوگیری می کند.

۳-۴-۳ شعر و مرثیه سرایی

یکی از شیوه هایی که از نظر کمیت در میان روش های سوگواری ائمه (علیهم السلام) سهم بیشتری را به

^{۲۷} فاطمی، مرتضی؛ آسیب شناسی عزاداری؛ انتشارات بی نام، چاپ دوم؛ بهار ۱۳۸۶؛ صفحه ۲۶۳-۲۸۹

خود اختصاص می دهد شعرخوانی است. ایشان از شعرای محب اهل بیت دعوت می کردند و مجلس سوگواری تشکیل می دادند. البته شعر باید ناقل فرهنگ ائمه (علیهم السلام) به مردم باشد و ابزاری برای دفاع از ولایتشان و احیای امر امامت باشد.

۴-۳-۴ نوحه گری

در روایات متعددی در منابع شیعه و سنی رسیده که پیامبر (ص) از زنان مدینه خواستند بر حضرت حمزه و شهدای احد نوحه سرایی و سوگواری کنند.

۴-۳-۵ گریه کردن

یکی از بهترین شیوه های عزاداری که حاکی از اخلاص و صداقت عزادار و ارادات او نسبت به مقام ائمه است گریه بر مصائب آن بزرگواران است. علامه امینی قریب چهل روایت صحیح و معتبر از کتب اهل سنت نقل کرده که پیامبر (ص) در مواضع مختلفی بر امام حسین (علیه السلام) گریه کرد و به این صورت اقامه عزا نمود.

۴-۳-۶ زیارت امام حسین (علیه السلام)

یکی از بهترین حالات عزا، عزاداری در قالب زیارت است که به زائر حال معنوی خوشی می بخشد.

۴-۳-۷ پوشیدن لباس مشکی

ظاهر برخی از روایات آنست که پوشیدن لباس مشکی کراهت دارد ولیدر عین حال استثنائاتی دارد. سیاهپوشی در حال عزا اشکالی ندارد بلکه راجح و پسندیده است زیرا لباس مشکی نشانه حزن و اندوه است.

۴-۳-۸ سینه زنی

مراسم سینه زنی با ریتم و آهنگ هماهنگی که دارد شکوه عظیمی به عزاداری می دهد مشروط به آن که به دور از ریا و حرکات ناهنجار و همراه با ادب و تقوا باشد. این نوع مراسم گرچه در زمان ائمه معمول و مرسوم نبوده و هیچ دلیل و روایتی ثابت نمی کند که در عصر ائمه این نوع عزاداری انجام شده باشد ولی از برخی از آثار رسیده از ائمه می توان مشروعیت آن را استفاده کرد. در روایت خالدبن سدید از امام صادق

(علیه السلام) آمده: " لطمه زدن بر گونه کیفری ندارد جز توبه و استغفار... زنان خاندان مطهر فاطمه (س) برای حسین بر گونه های خود لطمه زدند. آری بر کسی مثل حسین باید بر گونه ها لطمه زده شود".^{۲۸}

۹-۴-۳ راهکارها

در کل برای مقابله با آسیب های عزاداری توجه به چند نکته ضروری است:

۱- آن که پیوسته در بیان و نقد این آسیب ها توجه داشته باشیم که اصل عزاداری آسیب نبیند. نباید به گونه ای انتقاد کرد که برپا کننده مجلس مداح، خطیب و مانند آن به کلی دلسرد شوند.

۲- باید در رابطه با این آسیب ها همان شیوه ای را که در فقه آمده آرام و به تدریج مقابله صورت گیرد. بسیاری از این نابسامانی ها با نصیحت، موعظه و منطق قابل حل است نباید به گونه ای برخورد شود که موجب لجبازی بیشتر گردد.

۳- باید این آسیب ها آن قدر از سوی بزرگان مطرح شود که ناهنجاری و ضد ارزش بودن این ها به صورت یک گفتمان و فرهنگ در آید؛ این هم نیاز به شجاعت دارد هم آبرو دادن برای دین نباید از جوسازی ها هراسید و باید به تکلیف عمل کرد.^{۲۹}

۴- تشکیل مجمعی متشکل از عالمان دینی که ضمن بررسی علمی حادثه عاشورا به سان چشم بیدار در رصد و در صدد شناسایی شبهات مدرن در این عرصه باشند و قبل از طرح آن در مجامع عمومی به پاسخ دهی بپردازند. و محصول تلاش خود را در اختیار خطبا قرار داده و اطلاعات خطبا و مبلغین را به روز برسانند.^{۳۰}

^{۲۸} طوسی، محمدبن حسن، تهذیب الاحکام؛ انتشارات دارالکتب الاسلامیه، جلد ۸؛ صفحه ۳۲۵

^{۲۹} خاتمی، احمد؛ چکامه هایی در شیوه های عزاداری؛ انتشارات سوره؛ چاپ هشتم؛ مهر ۱۳۸۶؛ صفحه ۲۹

^{۳۰} سعدی، حسینعلی؛ مجموعه مقالات سومین کنگره سراسری عاشورا پژوهی؛ انتشارات اسوه؛ جلد دوم؛ چاپ اول؛ زمستان ۱۳۸۸؛ صفحه ۵۳۲

نتیجه گیری

به این واقعیت توجه کنیم که نهضت ابا عبدالله(ع) نه فقط احیاگر واقعی روح اتحاد و انسجام اسلامی است و ما شیعیان باید در پاسداشت قیام آن حضرت(ع) بکوشیم و جنبه‌های فراموش شده وحدت‌بخشی آن را احیاء کنیم تا دنباله‌رو حقیقی ابا عبدالله(ع) باشیم، باید این نکته را نیز به دیگران بشناسانیم که نهضت حسینی، علت بقای اصل دین و فرهنگ اسلامی و جان مایه اتحاد و انسجام اسلامی است. پس همگان باید ضمن بازشناسی و تأمل در فلسفه و ابعاد گوناگون این نهضت، در صیانت و حفاظت از این فرهنگ فراگیر در مقابل امواج جهالت‌ها، بدعت‌ها، آسیب‌ها، تحریف‌ها و انحرافات پدید آمده و رفتارهای موهن و غیرمعقول و خلاف موازین شرعی در زمینه مراسم عزاداری و برنامه‌های سوگواری و نیز صیانت و نگهداری از روش‌های اصیل و سنتی عزاداری ضمن بررسی راهکارهای تقویت و توسعه آن متناسب با روح حماسی عاشورا و ذوق، سلیقه و گرایش‌های نسل امروز هوشیار، دقیق و کوشا باشیم تا از خدشه‌دار شدن شوون حماسه عظیم عاشورا جلوگیری گردد.

منابع

- ۱- ابن منظور، محمدبن مکرم، لسان العرب، انتشارات دار صادر، جلد ۹
- ۲- آقاجانی قناد، علی؛ بنیادها و آسیب های عزاداری امام حسین(ع)؛ انتشارات مرکز پژوهش های اسلامی صدا و سیما؛ چاپ اول ۱۳۸۲
- ۳- الحسینی الزبیدی، محمد مرتضی، تاج العروس، انتشارات دارالهدایه، جلد ۶
- ۴- حاجی، محمدعلی، آسیب شناسی تربیت دینی، دانش نامه امام علی علیه السلام، زیر نظر علی اکبر رشاد، انتشارات شرکت ناجی، جلد ۴
- ۵- خاتمی، احمد؛ چکامه هایی در شیوه های عزاداری؛ انتشارات سوره؛ چاپ هشتم؛ مهر ۱۳۸۶
- ۶- دژاکام، علی؛ تفکر فلسفی غرب از دیدگاه استاد مطهری؛ تهران؛ انتشارات اندیشه؛ ۱۳۷۵؛ جلد ۱
- ۷- دهخدا، علی اکبر؛ لغت نامه؛ زیر نظر محمد معین و سید جعفر شهیدی؛ انتشارات دانشگاه تهران؛ ۱۳۷۷
- ۸- سعدی، حسینعلی؛ مجموعه مقالات سومین کنگره سراسری عاشورا پژوهی؛ انتشارات اسوه؛ جلد دوم؛ چاپ اول؛ زمستان ۱۳۸۸
- ۹- طبری، محمدبن جریر، تاریخ طبری، انتشارات اساطیر، جلد ۴
- ۱۰- طوسی، محمدبن حسن، تهذیب الاحکام؛ انتشارات دارالکتب الاسلامیه، جلد ۸
- ۱۱- عاملی، شیخ حر، وسائل الشیعه؛ انتشارات جاویدان، جلد ۱۲
- ۱۲- عمید، حسن، فرهنگ عمید، انتشارات امیرکبیر، جلد ۱، چاپ اول، ۱۳۸۹
- ۱۳- فاطمی، مرتضی؛ آسیب شناسی عزاداری؛ انتشارات بی نام، چاپ دوم؛ بهار ۱۳۸۶
- ۱۴- فراهیدی، خلیل بن احمد، کتاب العین، انتشارات دارالهجرهمحل، جلد ۳
- ۱۵- فیومی، احمدبن محمد، مصباح المنیر، انتشارات موسسه دارالهجرهمحل، قم
- ۱۶- مجلسی، علامه محمدباقر، بحار الانوار؛ انتشارات دارالحديث، جلد ۴۵؛
- ۱۷- مستر همفر، دست های ناپیدا، ترجمه احسان قرنی، انتشارات نشر گلستان
- ۱۸- مطهری، مرتضی؛ حماسه حسینی؛ انتشارات صدرا، جلد اول؛
- ۱۹- معین، محمد، فرهنگ فارسی، انتشارات امیرکبیر، جلد ۱
- ۲۰- نوری، میرزا حسین؛ لؤلؤ و مرجان؛ انتشارات قدس ۱۳۸۳
- ۲۱ - www.almaany.com
- ۲۲ - www.makarem.ir
- ۲۳ - www.askdin.com